

نوه گولهي مه شهووري گشت عالم بوو کوا يادي به خير

(نوه مروقهی موسيقای خوش نه ویت خوږو شه و نابی متمانهی پی بکهین) شکسیر

سامان فارهجوو

پایه به زوی و خوږه ویستی عاشقان و جوان په رستانی کورد (محمدی ماملی) به. هونرمه نندی کورډو و ماملی به گورډترین و به تمه منترین هونرمه نندی کورد د هژمیزدیتس که لمسالانی سبیه کانه د دستي به گورانی و تن کورډی و تاسالی ۱۹۹۹ له ژاندا ماییت واته تمه منی هونری و تمه منی ناسایی خوږی له چار هونرمه نډانی تر میلله تکه کی که نه ویش له باروک و باپیرانی بوی به جیماره.

محمدی ماملی لمسالانی (۱۹۲۵) له گره کی (خری ی) کوماره تمه من کورته کی کورستان و شاری (مه هاباد) له دایکوبوه جوانی شروستی ولات و له نجبه لاری کچانی کوردو دنگه بسوزده کی (سمعی دی) باوکی که یه کی بسوه له دنگ خوز و ناسراوه کانی نارچه کی (مورکیان) و هاندانی دنگی (حوسین) ی برای که نه ویش یه کی بسوه له گورانی بسوه ناسراوه کانی تم نارچه کی کاریه ریان کورده سهر (محمدی ماملی) ی دنگ ناسک، که نه ویش وک خانوادده کی بی به گورانی بسوه له گورانی کورده کی (۱۹۳۸) یه که مین گورانی کورده (لاوه هسی لاره). ماملی تازه جوان په رست و عاشق دل د ورونی خوږی به گورانی و تن د کاتمه و له جیانی عاشقانی شه رمن دنگ هله دهری ده لی:

نوه گولهي مه شهووري گشت عالم بوو کوا يادي به خير
مه یلی وی دهرمانی دهردی من بو کوا يادي به خير
چون دهریت فکر ت نه بیت تیرت نه

له هه مانکات بسو به ختو کورنی خانوادده که مان. ماملی نهر ته نیا له پیتا و پارو سامان تم کاره هله نه بژاردوه به لکو خوی پراو پریسو له به هره ی هونری، له هه مانکاتدا ماملی پان دهبویسه یه کجاری واز له گورانی گوتن بیتت یان نه وته دهبویسه به یه کجاره کی ژسانی خوی بسو هونر ترخان بکات، نه و به ماملی لیره و هه سهر که وتوبوو جگه

له هه مانکات بسو به ختو کورنی خانوادده که مان. ماملی نهر ته نیا له پیتا و پارو سامان تم کاره هله نه بژاردوه به لکو خوی پراو پریسو له به هره ی هونری، له هه مانکاتدا ماملی پان دهبویسه یه کجاری واز له گورانی گوتن بیتت یان نه وته دهبویسه به یه کجاره کی ژسانی خوی بسو هونر ترخان بکات، نه و به ماملی لیره و هه سهر که وتوبوو جگه

له و تنه و دی گورانی به ماله که مان و دکو خوی له دیانه که یه کی ده لی: (همه توانیم خرمه تیک به زیندو کورده و هه کی گورانی که یه کی باو کم بکه که گورانی که یه کی باو کم دهرچیه و هه

نهر شیعی گورانی کورده پی دوه له مهنه کورده). کی بی له نیتمه گوی ی له دلی ماملی نه بیت کاتی به گورانی و به گورگیکی پرله کوریه و هه به دو و لبه و هه کی ده لی:

شه و دونهیا و دکو زونفت سیبا پویش
وهره بادهردی دل بکریت فهرامویش
دهستم دستوت که با بتگره باوهش
نه گهر مرد نه خوشیا چاوی توی خوش

له و تنه و دی گورانی به ماله که مان و دکو خوی له دیانه که یه کی ده لی: (همه توانیم خرمه تیک به زیندو کورده و هه کی گورانی که یه کی باو کم بکه که گورانی که یه کی باو کم دهرچیه و هه

(ماملی) ی نهر هه به و هه نه و ستاوه که ته نیا گورانی بسو جوانی شروست و لاره له نجبه نافرته بلن، به لکو له سهر دهمی دامه زانندن کوماره ساواکه کی کورستان له شاری مه هاباد

راکه یاندا چه نډین سرودی نیشتمانی و نه ته وایسته و شور شگرتی و وتوه له وانه ش (نهری رقیب و خوایه و ته ن ناراکه... هتد) و چه نډین جاریش له لایه ن دسه لاتداری نیرانه وه گپراوه، چونکه وک کورډیک دا کوزکی له ولات و مافی نه ته وایسته خوی کورده له هه مانکات وک باروکی شه هیدیک، چونکه کورډیک شلی له لایه ن دسه لاتداری نیرانه وه له سالانی

هه ستاوه له سیداره ددریت. دوی زیاتر له نیو سده خرمه تکرندی هونری موسیقار گورانی که یه که م به ره مبه له سالانی ۱۹۳۸ تومارده کات و دایه ن به ره مبه له سالانی ۱۹۹۱ به هاروکاری چه نډین هونرمه نندی به توانای کورستانی باشور تومارکود، له وانه ش هونرمه نندی کوچ کورده (دلزار یاسین مه خوروی به که مانچه) و (چاپوک محمد به که مانچه) و (سهرتیب نه محمد به فلود که مانچه) و هونرمه نندی به توانار گورانی بیژی دنگ سحری (عه دنان که ریم) به تاملیری عودو چه نډین نامیرنه تر له شاری مه هاباد، تم به ره مبه به باشترین به ره مبه دهناسریت له ورویی ته کنیکی و موسیقاره که پیکه تانبو له م گورانیانه (زنگام دوروه، لیم گهری کچی، نو به نجبه و دم کورژ، زه مانه گولیک دایم) جگه له م به ره مبه ش له چه نډین بونو یاده کسان به ناهه نگی تاییه ت به شداربوانی هینا و ته جوش و خروش. به داخوه تم هونرمه ننده گوره یه له دواساته کانی تمه نیدا توشی نه خوشی (له بیر چونوه) بسو، هه موو بیره وریسه کانی خوی له یاد کورده بسو ماو دی چند سالتیک له تاو جیگا که وتیو نه که سی دهناسیه و نه توانای گفتوگو کردنی هه بوو، بویه نه فسوس دوی له مرنه کی زور له که نه خوشیه کانی له مرنه کی ۱۹۹۹/۱/۲۳ دوی تمه منی (۷۴) سالیدا دله گوره و پر له هیواو نومیده که له شاری مه هابادی پایتیه ختی کوماری کورستان و مه لیه نندی له دایکوبونی له لیدان دکه ویت و رژی دوات له ۱۹۹۹/۱/۲۴ له رپورته میکی شایسته دا له گورستانی (بوداخ سولتان) ی شاری مه هاباد له ته ک شاعران (هیمن و هه ژارو موکریانی) ده نیرت، بیه کم کوچی (ماملی) ی نهریش که لیتیکی نیجگار گوره که و ته نیو هونری کوریمان پرکوره و دی زور نه سته مبه، بویه ده کور سوو له تاواز نوته کانی وهر بگریت و تیکل به (تیره کانی موسیقایی) په یانگای هونره جوانه کان بگریت. له کزتابی تم یاده دا ده لیم ماملی نامری، ماملی له نیو دلی هه موو عاشقان و هوادارانی دا ده لیت، به لاه نه فسوس زه مانه گولیک دایم لینی سهندین.

گویر له نیوان دوینی و نه مرودا

خه لیل یابه که ریم

دبوه قوریکي سخته تا دوی هفتاکان تم ریگایه قیرتاوکرا نیستا بریکي زور له م ریگایه تیکچوره پیویستی به چاکرکوره هه به. گویر هه رچه نده کونه، به لاهم به داخوه وک له سهرده نامازم کرد هیچ خرمه نه کراوه له لایه ن نه وهریوه به وری پیگه به ریوه برنانه کی که له گویر فهرمانه وایان کورده و به کورده عهره به و هه، نه و من له یادم بیت زور که سایه تی له گویر بوونه ته به ریوه به ری ناحیه، له وانه (سه لاهدین صاحب قرانو کانه بی عزیز پاشا دزی... هتد) که له په نچاکان به ریوه به ریوون پاشتر سالت دزی، له نه ته و دی عهره بیس مه جمود توحله... هتد. له پاش شورش ۱۴ ی ته موز (شعلان به دران) که پیوکی زور چاک و داپه وریوه خه لکی بسرا بو له سالانی ۱۹۶۳ به ریوه به ریو، پاشان مه جمود شه هاب که خه لکی هیت بوو له

نارچه رومادی، دواتر خالید نه لده هه ش چه نډانی تریش. دیاره نیستاکه ش بارودوخ نیتراق و هه ریتمه کان تاراده یه ک فیدرالیه پیویسته نه و به ریوه به ریانه نیستا که دهننیشان کراون قهره بووی نه و پاشکه ورتن و نه هه مته یه رابردو بکه نه و هه. گویریسه کان گه لیک به ماله کی به ناربانگو پیواری به هره داری لی هه لکه وتوه، دوو که سایه تی بوونه ته بریکاری و وزارت نه و انیش (عومهر رشید یابه گهردی) بریکاری و وزارت تی نارذیری حکومتی نیتراق بوو له کزتابی شه سته کان، هه وروها (سه لا مه جید مه لا حه مید گویری) بریکاری و وزارت تی نه و قافو کاروباری نایبی، له م سالانه کی دوی له سلیمان (محمدی نسماعیل) له سالانی ۲۰۰۵ بریکاری و وزارت تی په وروده بوو که خه لکی ته له نجی سهر به گویر، هه وروها نه فسهری گوره و

هونرمه نندی گوره وک (سلیمان شاکرو محمد عارف سیامه نسووری) له بواری شیوه کاری هه وروها نه وانه کی ده نگیان خوش بوو (حاجی عولا زیزه) له کانی دروینه دا که لیک به سته مبه گورانی خوشی ده گوت به تاییه تی گورانی (هه لی لاری به من لاری هه باغی سیبای)، هه وروها کوره کی محیدین که جگه له و دی دنگی خوشه موسیقار نه یسه حه مکو شیخ محمد مه یه کیکه له وانه کی به کورده و عهره بی گورانی ده لیت که له بنه ماله کی خدر ره جبه که به راستی نه و بنه ماله یه که لیک له میوه له گویرن دوتوام بلیم به ری دباغی گویریان داناره زه وری زاریکی زوریان هه یه، نه وانه کی که له م خیله به ناربانگن (حهمه ن و حوسین) ی کوری ره جبه که به داخوه له کاتی پرزه ی نازادی نیتراق کوریکي شه هیدکرا.

گویر هه رچه نده به که شتوکان و به ره ریتان، چونکه نه و ترس و دله وراوکیته نه ماوه. له هه موو سهرده م زه مانیک گویر له که م مه خور هه سهر به پاریزگای هه ولیر بوونه، به لاهم له پاش راپه رینه که یه به هاری ۱۹۹۱ دا هیل (۳۲) سه پیندرا، بویه به زولم نه و ناوچانه خزانه سهر موسل هیوادارین پاش نه و هه لیزاردنه ی پاریزگاکان نیتر ماسده دی (۱۴۰) پیاده بگری، سهره تا تم شوپانه بگری نه و هه سهر هه ریم نه و داواکاریه ش ته نها هی نه ته و دی کورد نیسه، به لکو چه نډین جار عهره به رسه نه کانی ناوچه کی گویری مه خور داوای گهرانه و دیان کورده ب سو سهر پاریزگای هه ولیر چونکه له هه ریم زیاتر گرنگیان پیده دری.

دیمه نیک له شاروچکه کی گویر

عومەر لهك و

گهړانه وهی بۆ رهگ و ریشه

عومەر لهك، كوری مهلا خدری برای مهلا محممه دی مهلا مزگه وتی گه وری مهخمووره، لهسالی ۱۹۶۲ له دایك بووه، سه رمتایی له هۆتایخانه ی مهخموور ته و او كردهوه، به هۆكارى سیاسیه وه نهیتوانی لهو شاره بمینتیه وه، بهلام بهر له ویش نهو چهند ساله ی كه له مهخمووری به سه ر بر دوه به تایبته ته مهنی مندالی وهك فیلمك له میشكى چه سپاوه وهه رگیز له میری ناكات، پئی وایه خوشترین كاتی نهوسه رده مانه بووه كه له مهخمووری به سه ر بر دوه، بویه ههر كاتيك بتوانی سه ردانى دهكاتو بۆلای برادران دهگه رپتیه وه، هه روهك دهلیت "شارى مهخموور به هه یج شوپنیکى تر ناگۆر مه وه".

دهنگى مه خموور - هه و لیر

داماغه زرانده، به رده وام به و گروهی سه رقال بووینه، بویه چهند جار يك نه م گروه مان دامه زرانده وه به وه ی نه بوونی هاوكارى و سه رقالی نه ندامانى گروهی شایى كوردی زۆر كات دابراوین و دواتر جار يكی ديكه دروستمان كرده تیه وه، له گه ل نه و گروهی به شداری زۆر به ی چالاکى و نا هه نگه كاغان كرده وه به شداری بووینه.

خویندن له ئیتالیا

لهسالی ۱۹۸۲ چومه زانكۆ بهلام نه متوانی به رده وام بم چونكه زۆر زه جهته بسو، نه و بووه دهستم به نیشكردن كرد، له گه ل نه و هه كاری هه ر به ییم ده كرد، له راستیدا له بواری شانۆ سینه ما دا كارمه كرد، هه ر له ئیتالیا چه ند شانۆ گه ر به یه كمان نمایش كردو ده بوا به ئیمكانیه تیه كى زۆرته هه بى بۆ به رده وام بوون له سه ر نه و كار به بویه ماوه به ماوه دابراوم، به كيك له به ره مه كام به ئیتوی (ناره قى ئیتو چه مان) بوو، دواتر لهسالی ۲۰۰۶ فیلمككی ديكۆمیتنى له سه ر

لهك گوتی "مه به ستى من له و فیلمه هاندانى حكومه تى ئیتالیا به بۆ زیاتر یارمه تیدانى مندا لاتی كوردستان"، سه باره ت به پرۆزه ی ديكه ش نه وه شى كوت "هه روه ها فیلمككی ترم له به ر دهسته خۆم كوردستان ته و او كرد كه مهلا مزگه وتی له كیشمو كه مو كوری به كانی كوردستانی ده كرد، به داخه وه دهلیتم هه یج كه نالیکى كوردی ناماده نه بوو پیشكه شى بكات، ته نیا له به ر نه وه ی باسی له كه مو كوری كوردستان ده كرد، نه مه و له كاتيكدا نه و به ره مه م له گه ل ده ر هینه ريكی ئیتالی به ناوی (بیرناردق) به جى گه یانده بو.

سه باره ت به پرۆزه به رنامه ی نوئی عومەر لهك گوتی "ئیتا كه خه ريكی فیلمكك له سه ر نه و مندالانه ی كه له ولاتى ئیتالیا نه شته گه ر به یان بۆ كراوه، له گه ل وه زارته ی ته ندروستى حكومه تى نووسیمه كه بۆ ماوه ی كاتژمیریک و نیو ده بی، نه گه ر هاوكارییم بكری نه و ده توام به ره مه مى جواتر پیشكه ش بكه م".

هه ئوئستی حكومه تى ئیتالیا

عومەر لهك ئیتا كه له شارى نووسیمه كه بۆ ماوه ی كاتژمیریک و نیو ده بی، نه گه ر هاوكارییم بكری نه و ده توام به ره مه مى جواتر پیشكه ش بكه م.

جیهان به گشتی، هه ر نه مه شه وایكردوه كه كه مته ر ولاتان بئین بۆ به هانا هاتن و هاوسه زییان وهك پتویست نییه، چونكه هه رده م ئیمه پتویستیمان به ولاتانی زه یزوه گه ر هه یه، نه و نه ده ی ئیمه داوامان كرده وه هاوكاریان كرده وین، به لام دیسانه وه دهلیتمه وه نه و دا به شو به ی كورد كاریگه رى خراپى هه بووه."

مه خموور، شاریکه به ته نیا

سه باره ت به مه خموور له لایه ك له خوشیان گریا وه بۆی و له لایه كى ديكه ش خه فه تباریشه به وه ی كه كه مته ر ئازرى لى درا وه تیه وه، هه روهك عومەر لهك وتی "ئیتا كه مه خموور چاره نووسی نادیا ره نه سه ر به كوردستانه وه نه حكومه تى نا وه ندى و به داخه وه خزمه تى نه و شاره ناكه ن، ده توام بلیم شاریکه به ته نیا". هه ر ده ر به رى مه خموور كاره هه ر هه ر به یه كانی عومەر لهك نه وه شى كوت "وه كو كه سیک له بواری هه ر به ییم ده كرد، له راستیدا له بواری شانۆ سینه ما دا كارمه كرد، هه ر له ئیتالیا چه ند شانۆ گه ر به یه كمان نمایش كردو ده بوا به ئیمكانیه تیه كى زۆرته هه بى بۆ به رده وام بوون له سه ر نه و كار به بویه ماوه به ماوه دابراوم، به كيك له به ره مه كام به ئیتوی (ناره قى ئیتو چه مان) بوو، دواتر لهسالی ۲۰۰۶ فیلمككی ديكۆمیتنى له سه ر

به سه ر كرده وه ی شاعیران

(عوسمان خورشید حوسین) ناسراو به (پالانى)

ئیمه یان برده پارێزگای (حله) بۆ یهك سال و له پاشان له مغه زاتی ۱۹۶۴ به ر بووین و من له پاش به ر بوغه وه دهستم كرد به شیعرم دانان، تاكو سالی ۱۹۹۱ به رده وام بووم له شیعیر نووسین. زۆر مه منونى ئیتو دم كه هاتن بۆ لام.

عوسمان خورشید حوسین

(۸) رۆژ له كهركوك بووین به كه سبى وامان له گه ل بوو ته مهنی (۸۰) سال ده بوو، بۆ ئیمه له به ر ته عزیب هه یج باسى ناكړی پیمان خۆش بوو به یه كجار بانكۆژن! له پاشان

- كه نډیناوه
- ئه ی كه نډه كه ی كه نډیناوه
- شه پۆلت شه پۆلى باوه
- شه پۆل و باوت در رفینه
- دوژمى كورد بخنكینه
- دوژمى دوژمى پیه
- كارو پیه شى وهك ئیبله
- ئیبله وهكو شه یه تانه
- ویرانى كرد كوردستانه
- كوردستان چه ند خوشه ویتى
- هه موو كوردك ده تپه رستى
- ده تپه رستى به دل و گیان
- چونكه قیبله یه بۆ هه مووان
- قیبله ی كوردی كوردستانه
- جیگای باب و با پیرانه

- كاتى عه سر بوو دانی ئیواره ، دیتیم جاش عه ربه ئه
- جاده دیاره
- دلیم لیبی ده دا قه لیم ده لهرزی، هه ره یندم زانى
- عه ربه دابه زى
- ده ستیان كرد به رمى ته قه ، دهرن ده ته قى له دهنگى
- ته قه
- عالم هه له هه ات به نا عیلاجى ، له مزگه وت نه ما
- نه ختیارو حاجى

نه وه یه كه م شیعرم بوو به بۆنه ی حه ره سى لاقه ومى كه به سه ر دبی جانیه ان دادا چونكه پیشمه رگه قاره مانه كان ئۆتۆمبیلکى حوكمه تیان فراندو بر دیان بۆ سه روه ئینجا حوكمه ت هیزیکى زۆرى خه ر كرده وه په له ماری چواركه سیان دا به م ناوانه (مه ولود حاجى حوسین، عوسمان شه ریف حه مه ده مین، قادر كوستان، نیه ماعیل حه مه كارش) بر دیان بۆ كهركوك بۆ ته عزیبدان وه لاصیل زۆریان لیدان دواى محاله كى زۆر ته عا به ر بوون و پاش چه ند رۆژك قوته كهركوك هات به هیزیکى زۆر له گه ل حه ره س قه ومى به تۆپ و ده بابه یان پى بوو فرۆكه له سه ریان ده سو رابه ره جاشه كورده كان له پشیمان بوون دیکه كانیه هه موو سو تاند و ئیمه یان گه رت ژماره گه روه كان (۴۵۰) كه س بووین، ئیمه یان به رده بۆ كهركوك

ناسراو مه خمووری

مه یه نه تى و ناواربى خه لكى هه میشه چه وساره ی ده قه رى مه خموور گه یشتۆته ی نه و راده یه كه زۆر يك له وانى توانای نووسین و ده ر برینیان هه بووه نه وایه بینه نگ نه بوونه بویه په نایان بۆ شیعرو هۆنراوه ی جوان بر دوه، (دهنگى مه خموور) به پتویستى زانى (عوسمان خورشید حوسین) ناسراو به (پالانى) به سه ر بکاته وه. لیره دا به پتویستى ده زانین ده قى ژیا ننامه ی شاعیرو كه سایه تى (عوسمان خورشید حوسین) تان به وشیتوه ی كه خۆى دیکه ژمیرمه وه بۆ تان ده نووسیه وه هه روهك خۆى باسی لیه ده كات و ده لیت "من كه نام عوسمان خورشید ناسراوم به پالانى، لهسالی ۱۹۴۲ له دبی (جانیه) ناچه ی كه نډیناوه ی مه خموور سه ر به پارێزگای هه ولێر هاتومه دونیا، توانیمه كه ورا بچوینم شه هاده ی نامۆزگای ئاینی به كه لۆزیا وه ر بگرم لهسالی ۱۹۷۰ - ۱۹۷۱ دا له پاش نسكۆى سالی ۱۹۷۵ شۆرشى ته میلولى پیرۆز دامه زرام به نا نیشانی (امین مخزن) و له پاشان په له به په تاكو بووم به به رتیه به رى را گه یانده و په یه نډیه كان له وه زارته كشتوكاژ ئاوده تری. لهسالی ۱۹۶۲ دهستم كرد به شیعیر دانان، له به رمه یه كه م شیعیر كه دامنا ده لیت: